

P.P. PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTKÓW
PRACOWNIA w SZCZECINIE, ul. RYCERSKA 3

Obiekt: Park dworski

Adres: Wysiedle, gm. Łobez, woj. szczecińskie

Stadium: Ekspertyza ogólna dendrologiczno-techniczna

Część:

Gł. Projektant:

Projektant: inż. Grzegorz Engel

Nr zlec. 414/inw/77

Rok 1977 r.

WZP Szczecin, sam. nr 2855-74 5000

uniw.-5.000-1075/75

3054

1172

adres

obiekt

[illegible]

WZP Szczecin, zam. nr 2854-74 5000

uniw. -5.000-1075/75

A R C H I W U M
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

N.Y. inv. 3054

BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zespołu Polac. Oprad.
Muzeum Nowego w Warszawie
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-67-70

nie wpisywać,

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTEKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zieleni towarzysząca Rodzaj: klasztorny, zamkowy, parku / ogrodu: pałacowy, dworski, miejski Czas powstania: II p. XIX w. Forma stylowa: naturalistyczny Wielkość: 1,80ha 0,2ha woda		Nazwa: WYSIEDLE Adres: Łobez Województwo: Szczecin Użytkownicy: PGR	
---	--	--	--

K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	dobry	b.dobry	
A	I. Stopień przetwarzania elementów dawnego układu przestrzennego					
	1. Osie i ciągi kompozycji /relacja z architekturą/	0				
	2. Układ dróg		1			
	3. Stopień przetwarzania starodrzewia		1			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		1			
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury	0				
	II. Wartość układu przestrzennego					
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych	0				
	2. Wartość historyczna układu /dawność/		1			
	3. Wartość obiektów architektury	0				
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju	0				
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne			2		
	III. Wartości tradycji historycznej /w sensie potencjalnych walorów turystycznych/					
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi					
	Wartości zabytkowe ogółem					6
B	I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów		1			
	2. Drzewa o charakterze pomników przyrody	0				
	3. Intensywność zadrzewienia		1			
	4. Stan zdrowotny drzewostanu		1			
	5. Znaczenie ekologiczne		1			
	Wartości przyrodnicze ogółem					4
Ogólna ocena obiektu					10	

Analizę sporządził:

Data:

14.06.18

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych

- podać na odwrocie karty!

PP Pracownie Konserwacji Zabytków Oddział w Szczecinie

Pracownia Dokumentacji Naukowo-Historycznej

W Y S I E D L E

=====

gm. Łobez, woj.szczecińskie

Park dworski

Eksperytyza ogólna dendrologiczno-techniczna
wykonana na zlecenie Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków w Szczecinie

PRZEDSIĘBIORSTWO PAŃSTWOWE
PRACOWNIE KONSERWACJI ZABYTEKOW
Oddział w Szczecinie ul. Rycerska 3
Prac. Dokumentacji Naukowo - Historycznej

Autor: inż.Grzegorz Engel
Foto: Ob.Jolanta Kurowska
Kier.Prac.: mgr K.Kroman

Recenzent: mgr Ludomira
Madejska

Szczecin, grudzień 1977 r.

A R C H I W U M
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTEKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244

Nr inw. 3054

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1. Adres: miejscowość /działnica, ulica, nr posesji/ Wysiedle / Woitzel/	gmina Lobez	województwo Szczecin
2. Nazwa parku: <u>aktualna:</u>	<u>dotychczasowa:</u>	
3. Rodzaj parku i stan jego zachowania: zamkowy - zniszczony zamek drzewostan zachowany w 60%		
4. Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń: II połowa XIX w., naturalistyczny brak śladów starego założenia		Autor: nieznany
5. Powierzchnia parku: <u>Ogółem ha</u> ok. 1,80	<u>w tym wód w ha</u> 0,20	Istniejące budynki: 1. 0 wartości. zabyt. fragment ruin zamku z XV, XVII w
6. Nr i data rejestru parku-ogrodu	6a. Opinia Kom. Konserwat.	2. Inne: - hydrofornia
7. Użytkownicy obiektu: - Kombinat PGR w Łobzie, Zakład Suliszewice, Folwark Wysiedle - Ministerstwo Rolnictwa		
8. Istniejąca dokumentacja /data i autor/:	1. Pomiar sytuac.-wysokościowy: plan syt.wys.zabudowań folwarku w skali 1 : 1000 w posiadaniu WBG T.Rol.w Łobzie	2. Inwentaryzacja zieleni: brak
3. Studium historyczne: brak	4. Założenia techniczno-ekonomiczne brak	5. Dokumentacja branż., techniczne i ekspertyzy: brak
9. Przeprowadzone remonty	Budynków brak	Parku brak
Metrykę sporządził: Data: 20.XII.1977 r. inż. Grzegorz Engel		

Engel

ff/001/2011/100

I. KROTKA ANALIZA HISTORYCZNA

1. Ewolucja układu zabytkowego.

Wysiedle, dawna nazwa Woitzel było do XVIII w. lennem Borków. W latach 1585-92 właścicielem Wysiedla i Rogówka był Henning v. Bork, a następnie Otto v. Bork. W I połowie XIX w. do majątku Wysiedle należał również folwark w Suliszewicach /Zülzefitz/ stanowiąc razem nowe lenno Podewils'ów.

Pierwsza wzmianka o parku znajduje się w pracy Berghausa z 1874 r., Autor wymienia w spisie gruntów powierzchnię parku liczącą 2,89 morgi.

Park zajmował południowo wschodnią cz. wsi, przylegając od północnego wschodu do zabudowań folwarku. Zamek znajdował się w południowej cz. założenia, zwrócony zachodnią fasadą w stronę podwórza gosp., w kierunku drogi osiedlowej.

Założenie parkowe pochodzi z II połowy XIX w., posiada cechy założenia naturalistycznego. Jego ozdobą był staw, starodrzew składający się głównie z gatunków drzew rodzimych oraz układ dróg i ścieżek spacerowych obiegających park i staw dookoła. Główną osią założenia parkowego była środkowa alejka przebiegająca na przedłużeniu skrzydła północnego zamku ku granicy północnej parku.

Autor założenia nie jest znany. Trudno jest ustalić kolejnych właścicieli obiektu oraz jego fazy rozwoju do zakończenia II wojny światowej.

Po 1945 roku majątek przeszedł na własność państwa, należąc początkowo do Państwowych Nieruchomości Ziemijskich, a następnie do Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Suliszewicach. W czasie wojny zniszczony został dwór, a w latach 50-tych rozebrano jego mury.

Park pozostawiony własnemu losowi zarastał stopniowo podrostem drzew i krzewami.

Duża ilość starych drzew uschła i została wycięta. Rowy melioracyjne i staw są zamulone. Z dawnego układu komunikacyjnego pozostały odcinki alejek, mające obecnie wygląd dzikich ścieżek.

2. Dawne plany

Plan sytuacyjny wsi w skali 1 : 25 000 z ok. 1890 r., mapa w zbiorach Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Szczecinie /Fot.1/.

3. Źródła do dziejów parku.

1. L.W.Brüggemann - "Ausführliche Beschreibung des gegenwärtigen Zustandes des Königl. Preussischen Herzogthums Vor und Hinter - Pommern " Stettin 1784, II t. cz.I, str. 358-9;
2. Berghaus - "Landbuch von Pommern und Rügen", Berlin 1874, II t. cz.VII str. 898.
3. Mapa dawnego powiatu Łobez w skali 1 : 25 000.
4. St.Kowmas i A.Sieniaka - "Parki wiejskie województwa szczecińskiego", STN Szczecin 1963 r. str. 42.
5. Wł.Seneta - "Dendrologia", PWN Warszawa 1973 r.
6. Zabytki Architektury i Budownictwa w Polsce, PWN W-wa, 1972 seria A tom VII, str. 29; .

II. CHARAKTERYSTYKA STANU ISTNIEJACEGO.

1. Układ przestrzenny

Wysiedle położone jest na wschód od Łobza przy szosie Suliszewice /2 km/ - Zajezerze.

Park znajduje się w południowo wschodniej cz. wsi przy zabudowaniach folwarku PGR.

Od wschodu i cz. od południa granicę stanowi rów melioracyjny, za którym są łąki. Od zachodu i cz. południa przylega do zabudowań gospodarczych PGR, a granicę północną wyznacza droga polna.

fot.2 Fragment ruiny dawnego zamku znajduje się w południowej cz. wśród obecnego zadrzewienia. Miejsce to nieoczyszczone z gruzu i śmieci porastają dzikie krzewy i podrost drzew.

fot.3 W pobliżu ruin w niewielkim zagłębieniu terenu jest podłużny staw, połączony z rowami melioracyjnymi.

Staw obiega naokoło ścieżka łącząca się następnie przy granicy północnej z drogą polną. Wzdłuż drogi zachowały się ruiny dawnego muru ogrodzeniowego.

Zadrzewienie parku tworzą gatunki drzew krajowych z domieszką drzew ozdobnych.

Starych drzew pozostało niewiele, górują one nad licznym podrostem: klonu, buka, grabu i olszy rosnącej na wschodnim brzegu stawu.

Podrost i krzewy pokrywają całą powierzchnię. Teren parku jest równy z małym spadkiem ku brzegom stawu.

Park jest nieogrodzony, jedynie budynek hydroforni znajdujący się na pograniczu parku i podwórza posiada płot z siatki metalowej.

2. Skrócona inwentaryzacja roślin

W parku wyróżnić można następujące gatunki drzew i krzewów:

a/ drzewa liściaste

1. Buk pospolity	- <i>Fagus sylvatica</i>	1 szt.
2. Buk pospolity odm. purpurowa		
	- <i>Fagus sylvatica Atropunicea</i>	1 szt.
3. Czeremcha pospolita	- <i>Prunus padus</i>	
4. Dąb szypukowy	- <i>Quercus robur</i>	5 szt.
5. Dąb szypułkowy odm. stożkowata		
	- <i>Quercus robur Fastigiata</i>	1 szt.
6. Dąb burgundzki	- <i>Quercus cerris</i>	1 szt.
7. Glóg dwuszyjkowy	- <i>Crataegus oxgacantha</i>	2 szt.
8. Grab pospolity	- <i>Carpinus betulus</i>	12 szt.
9. Grusza	- <i>Pyrus sp.</i>	1 szt.
10. Jabłoń	- <i>Malus sp.</i>	
11. Jesion wyniosły	- <i>Fraxinus excelsior</i>	7 szt.
12. Kasztanowiec biały	- <i>Aesculus hippocastanum</i>	3 szt.
13. Klon pospolity	- <i>Acer platanoides</i>	23 szt.
14. Klon jawor	- <i>Acer platanoides</i>	1 szt.
15. Lipa drobnolistna	- <i>Tilia cordata</i>	1 szt.
16. Olsza czarna	- <i>Alnus glutinosa</i>	10 szt.
17. Rubinia akacjowa	- <i>Robinia pseudoacacia</i>	3 szt.
18. Topola biała	- <i>Populus alba</i>	3 szt.
19. Wiąz górski	- <i>Ulmus glabra</i>	
20. Wiąz polny	- <i>Ulmus carpini folia</i>	
21. Wierzba biała	- <i>Salix alba</i>	20 szt.

b/ drzewa iglaste

22. Jedlica Douglasa	- <i>Pseudotsuga taxifolia</i>	1 szt.
23. Jodła pospolita	- <i>Abies alba</i>	1 szt.

24. Modrzew europejski - <i>Larix decidua</i>	1 szt.
25. Świerk pospolity - <i>Picea abies</i>	45 szt.

o/ krzewy:

26. Bez czarny	- <i>Sambucus nigra</i>
27. Bluszcz pospolity	- <i>Hedera helix</i>
28. Dereń biały	- <i>Cornus alba</i>
29. Głóg jednoszyjkowy	- <i>Crataegus monogyna</i>
30. Głóg dwuszyjkowy	- <i>Crataegus oxyacantha</i>
31. Jaśminowiec wonny	- <i>Philadelphus coronarius</i>
32. Lilak pospolity	- <i>Syringa vulgaris</i>
33. Malina	- <i>Rubus sp.</i>
34. Porzeczka złota	- <i>Ribes aureum</i>
35. Suchodrzew pospolity	- <i>Lonicera xylosteum</i>
36. Śnieguliczka biała	- <i>Symphoricarpos albus</i>
37. Trzmielina pospolita	- <i>Euonymus europaea</i> .

Charakterystyka zadrzewienia:

W parku rośnie ok. 140 szt. drzew grubych powyżej 25 cm pierścienicy, w tym 50 szt. drzew iglastych, głównie świerka. Drzewa rosną pojedynczo, względnie w skupinach po parę sztuk. Jedynie świerk tworzy szpaler przy granicy wschodniej. Wiek starych drzew ocenia się na /70-110/ 85 lat z tym, że drzewa liściaste są w górnej granicy podanego wieku. Stan zdrowotny ocenia się jako dostateczny. Stare drzewa posiadają mursz i martwicę pnia. Istnieje 5 sztuk drzew zupełnie suchych. Liczny podrost szacuje się na 10-40 lat, i łącznie z krzewami tworzy dolne piętro zadrzewienia.

Drzew o cechach pomników przyrody nie ma.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

- park jest w pierwotnych granicach;
- zamek został zdewastowany następnie zrujnowany i rozebrany
- staw i rowy melioracyjne zamulone;
- wycięto dużą cz. starego zadrzewienia. Szacunkowo określa się, że starodrzew zachował się w 60%;
- wewnątrz parku zarosło krzewami i podrostem drzew,
- zatarł się układ ścieżek parkowych.

4. Znaczenie w krajobrazie

a/ zurbanizowanym

Tworzy tło kolorystyczne dla najbliższej zabudowy

b/ naturalnym -

Jest łącznie z zadrzewieniem przykościelnym jedyną kępą zieleni wysokiej na terenie wsi.

Stanowi ostoję dla pożytecznej avifauny, i ma wpływ na regulację stosunków wodnych przyległych gruntów.

III. WNIOSKI DOTYCZACE:

1. Granicy ochrony konserwatorskiej w zakresie:

a/ ochrony układu parku -

obejmuje park w jego obecnych granicach

b i c/ granica ochrony ekologicznej i widokowej -

dotatkowo obejmuje zadrzewienie posesji kościelnej

i aleję kasztanową, w której rośnie 53 szt. drzew.

2 i 3. Ewentualna zmiana dotychczasowego sposobu użytkowania

- zakres renowacji:

Wysiedle utraciło swe dawne znaczenie i obecnie spełnia funkcję drugorzędną w stosunku do pobliskich Suliszewic, w których mieści się dyrekcja Zakładu PGR. Tym samym uporządkowanie terenu parku na miejsce rekreacyjno wypoczynkowe dla miejscowej ludności znalazło się przy końcu długiej kolejki potrzeb inwestycyjnych Kombinatu. Mimo to park należy niezwłocznie zabezpieczyć i zachować jego drzewostan przed dalszym zniszczeniem. W tym celu należy:

- ogrodzić teren parku od strony podwórza gospodarczego PGR;
- oczyścić z gruzu miejsce po dawnym zamku;
- przeprowadzić zabiegi pielęgnacyjne i cięcia sanitarne w zadrzewieniu;
- usunąć z terenu parku złomy, posusz i wykarczowane pniaki.

W następnej kolejności wskazane jest:

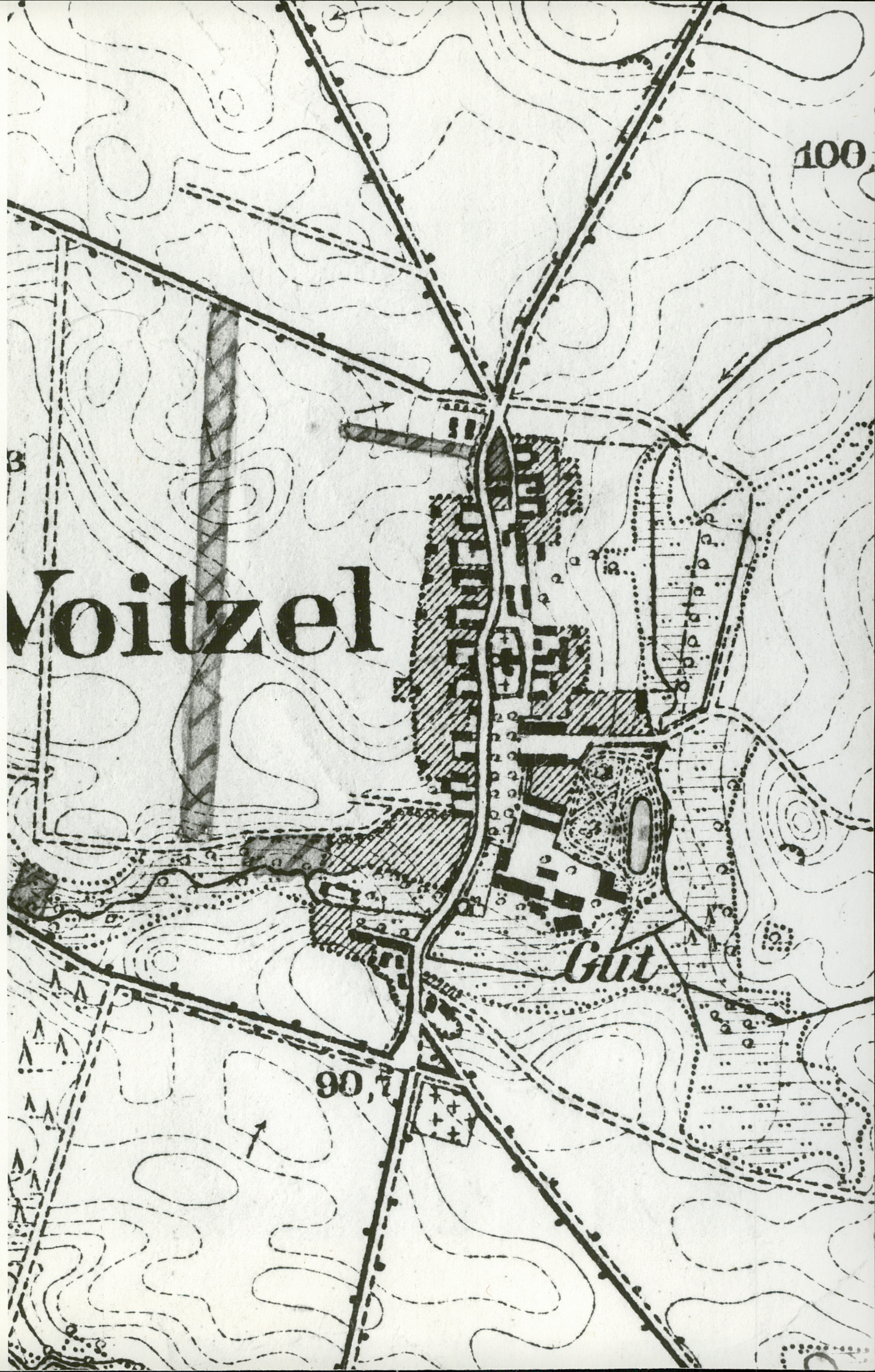
- oczyszczenie stawu i rowu melioracyjnego;
- wytyczenie ścieżek spacerowych;
- uzupełnienie wypadów drzew i krzewów ozdobnych nowymi nasadzeniami.

Zdaniem autora niniejszego opracowania park należy objąć ochroną konserwatorską ze względu na częściowo zachowany układ i jego znaczenie sanitarno-ochronne wsi, znaczenie krajobrazowe.

Układ zdjęć, redakcja i szkic terenowy
inż. Grzegorz Engel

Engel

Szczecin, grudzień 1977 r.

Voitzel

Gut

90

100

1. Wysiedle, gm. Łobez

Mapa archiwalna wsi z ok. 1890 r. reprodukcja z mapy 1 : 25 000
w posiadaniu Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Szczecinie

Fot. Jolanta Kurowska
Prawa autorskie zastrzeżone

2. Wyszędzie, gm. Łobez
Park dworski. Ruiny dawnego dworu.
fot. J. Kurowska - X. 1977 r. neg. nr 31288 w Arch. PKZ Szczecin

Fot. Jolanta Kurowska
Prawa autorskie zastrzeżone

3. Wysiedle, gm. Lobeż
Park dworski. Staw w parku.
fot. J. Kurowska - X. 1977 r.

neg. nr 31289 w Arch. PKZ w Szczecinie

RECENZJA EWIDENCJI PARKU

Nazwa parku - adres Park zamkowy /?/ - Wysiedle, gm. Lebez

Auter ewidencji in. Grzegorz Engel PP PKZ Rok opracowania 1977

Czy ewidencja wykonana jest zgodnie z instrukcją tak

Czy jest kompletna kompletna

Analiza historyczna Należy sprawdzić ~~dział~~ dodatkowe materiały znajdujące się w zbiorach Wojew. Konserwatora Zabytków /kartoteka archit. oraz pozycję H. Lemcke, Die Bau u. Kdm. des Rgbz Stettin, Heft 7 Kr. Labes
~~Analiza przeprowadzona na podstawie zbyt skąpych materiałów nie jest całkiem jasna. Należy sprawdzić i ewent. skorygować. Nie dwór lecz był tam zamek XV~~
 Wykorzystanie źródeł nie wykorzystano jak wyżej XVII w.

Analiza układu przestrzennego wykonana w oparciu o szkic parku, omawia kompozycję obiektu i jego cechy charakterystyczne.

Inwentaryzacja roślin szczegółowa w/g obowiązującej nomenklatury polsko-lacińskiej, zawiera również charakterystykę zadrzewienia.

Analiza stopnia zachowania stwierdza, że park pozostał w dawnych swoich granicach oraz wykazuje stopień zniszczenia zespołu zabytkowego.

Wnioski autorów ewidencji wyznaczają granice ochrony układu parku w jego obecnych granicach, granice ochrony ekologicznej oraz kompozycji widokowej
~~wraz z zadrzewieniem posesji kościelnej i aleją kasztanowców, łączącą niegdyś zapewne zamek wzgl. późniejszy dwór z kościołem. z XVI/XVII w.~~

Dokumentacja fotograficzna na poziomie, ilustruje dwa znamienne fragmenty parku

Ocena planu parku szkic sytuacyjny w skali 1:1000 ze skalą liniową i sytuacją obiektu w terenie w skali 1:25000 pozwala odczytać zachowane elementy kompozycji, granice założenia parkowego oraz zmiany zasadnicze w układzie.

Ogólna ocena ewidencji Upracowanie zgodne z założeniami dot. ewidencji parków i ogrodów, stanowi jako dokumentacja podstawowa punkt wyjścia do dalszych decyzji, nie tylko jako ewidencja.

Konkluzja: ewidencja wykonana jest poprawnie i może być przyjęta;
 Ewidencja wymaga poprawek w części Analiza historyczna - do sprawdzenia
 Ewidencja nie może być przyjęta z powodu:

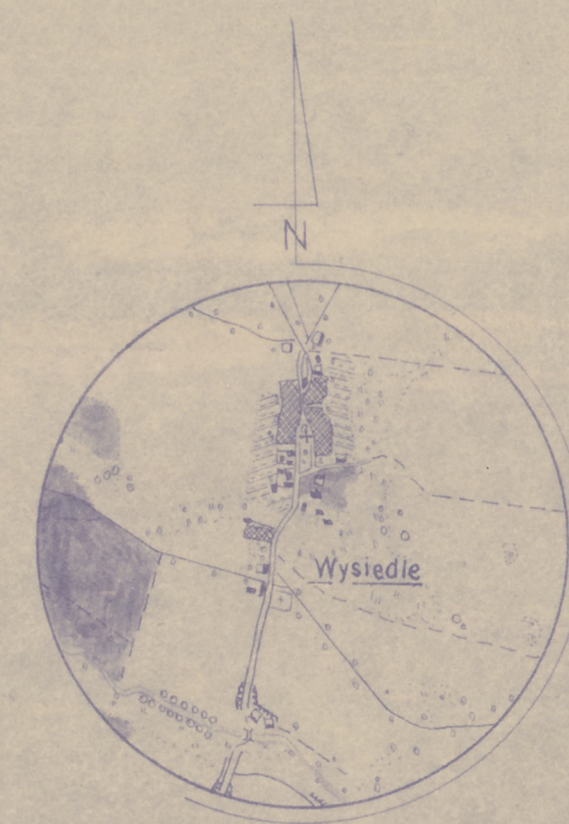
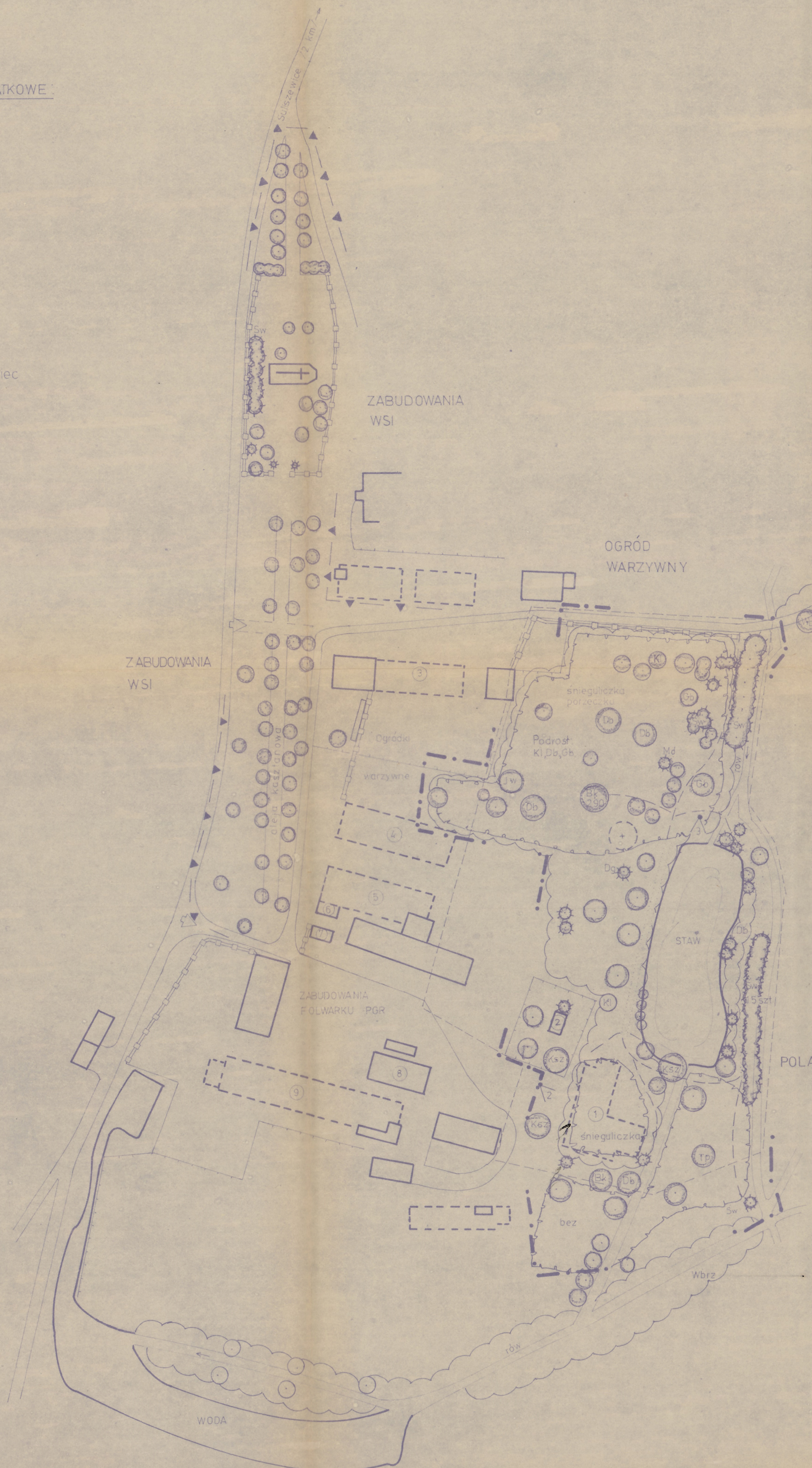
Miejsce i data Bzczecin, dnia 7.XII.1977r Recenzent Lubomira Madejska

OZNACZENIA DODATKOWE

- 1 - miejsce d. dworu
- 2 - hydrofornia
- 3,4,5,9 - fundamenty
- 8 - gnojownik

skrót

- Bk - buk
- Db - dąb
- Dg - dagleżja
- Gb - grab
- Jw - jawor
- Ksz - kasztanowiec
- Kl - klon
- Md - modrzew
- Tp - topola
- Św - świerk
- Ol - olsza

ORIENTACJA 1:25 000

SZKIC SYTUACYJNY
PARKU DWORSKIEGO
W MIEJSCOWOŚCI WĄSIEDLE
GM. ŁÓBEZ

SKALA ~ 1:1000

0 10 20 30 40 50 60 M

Opracował: inż. Grzegorz Engel
Kresliła: tech. Aldona Kalińska

1977 r.

ARCHIWUM
OŚRODEK OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9 tel. 621 62 41 w. 244
N/A 3054